

**„Dobry projekt na szkołę”
Gra symulacyjna
Edukacja rozwojowa**

Tematyka gry

Poniższa gra symulacyjna dotyczy pomocy rozwojowej w jednym z wielu krajów rozwijających się – Tanzanii. W trakcie tej gry uczestnicy wcielą się w role dwóch społeczeństw: przedstawicieli organizacji pozarządowej z Polski, która ma za zadanie zbudować szkołę podstawową w Tanzanii, oraz role społeczności lokalnej. Dzięki wejściu w role uczestnicy będą mieli możliwość odkryć sens pomocy rozwojowej, dowiedzieć się z jakimi trudnościami mogą się spotkać w terenie.

Spotkanie z drugą kulturą, potrzebami innych ludzi, a jednocześnie realizowanie swoich celów (realizacja Milenijnych Celów Rozwoju) ma za zadanie prowokować do dyskusji nad pomocą rozwojową. Gra dotyczy tworzenia projektu rozwojowego pomiędzy Polską a jednym z krajów globalnego Południa. Pracownicy polskiej organizacji zajmującej się pomocą rozwojową tworzą we współpracy ze społecznością tanzańską projekt budowy szkoły podstawowej.

Zbudowanie szkoły jest celem istotnym dla wszystkich, jednak po drodze okazuje się, że jest wiele problemów, które nie zostały przewidziane – związane z kulturą, odmiennym sposobem myślenia, a także codziennością, z którymi uczestnicy będą się musieli zmierzyć. Możliwość uczestniczenia w tworzeniu i realizacji projektu będzie dla uczniów okazją do poznania specyfiki pomocy rozwojowej w formie gry.

Gra dotyczy jednego z ośmiu Milenijnych Celów Rozwoju: dostępu do edukacji. Wszystkie pojęcia związane z pomocą rozwojową, edukacją rozwojową i specyfiką projektów rozwojowych znajdują się na końcu publikacji.

Grupa docelowa: Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, w wieku 17-19 lat.

Czas: 135 minut (3 x 45 minut). Przybliżony podział czasu:

- 15 minut na wprowadzenie do tematyki pomocy rozwojowej,
- 15 minut na wprowadzenie do gry i wcielanie się w role,
- 60 minut na proces budowania szkoły (przygotowanie, realizacja i podsumowanie projektu),
- 30 minut na wychodzenie z ról i podsumowanie gry,
- 15 minut na podsumowanie tematu i ewaluację.

Cele ogólne:

- dostarczenie wiedzy z zakresu współpracy rozwojowej
- kształtowanie postawy odpowiedzialności globalnej
- rozwijanie zainteresowania tematem realizacji projektów rozwojowych
- próba wyobrażenia sobie rzeczywistej sytuacji szkół w Afryce

Cele szczegółowe:

- Przekazanie wiedzy na temat czym jest pomoc / współpraca rozwojowa, na czym polega;
- Uświadomienie, dlaczego pomoc rozwojowa jest ważna i jakie są argumenty na jej rzecz;
- Przekazanie wiedzy na temat pracy w terenie („*in the field*”) i co decyduje o powodzeniu projektów rozwojowych;
- Przekazanie wiedzy na temat działań podejmowanych przez polskie organizacje pozarządowe;
- Uświadomienie wpływu projektów pomocowych na rozwój i poprawę sytuacji w krajach rozwijających się;
- Rozbudzenie potrzeby wsparcia działań podejmowanych przez polskie organizacje w tym zakresie.
- Dostarczenie wiedzy jako jednego ze sposobów odbiegania od stereotypów dotyczących Afryki.

Warunki przeprowadzenia gry

Gra dostosowana jest do przeprowadzania jej w jednej sali, przez jedną osobę prowadzącą, dla 15-25 uczestników w wieku ponadgimnazjalnym. Wymagany czas do przeprowadzenia gry to 3x45 minut (najlepiej bez przerw). Przeprowadzenie gry będzie łatwiejsze dla osoby, która posiada już wiedzę z zakresu edukacji rozwojowej oraz metod prowadzenia gier symulacyjnych, jednak opis gry został tak przemyślany, aby przeprowadzenie jej było proste dla osób, które takich gier nie prowadziły.

Materiały

- instrukcja gry dla prowadzącego
- role dla uczestników
- mowa powitalna Polaków i Tanzańców
- tabelka „lista kontrolna” dla każdej z grup
- informacje o pomocy rozwojowej
- słowniczek pojęć z zakresu pomocy rozwojowej
- informacje o Milenijnych Celach Rozwoju
- informacje o Tanzanii
- informacje o szkołach w Tanzanii
- przydatne linki
- zasady tworzenia projektów rozwojowych

Instrukcje dla osoby prowadzącej

Prezentowana gra dotyczy tematyki pomocy rozwojowej i ma formę gry symulacyjnej. W przeprowadzeniu gry niezbędna jest wiedza z zakresu pomocy rozwojowej, współpracy między krajami globalnego Południa i Północy. Treść pojęć dostępna jest w słowniku publikacji.

Dodatkowo, jako że gra ma formę gry symulacyjnej, w której uczestnicy będą wcielać się w różne role, niezbędna jest podstawowa wiedza z zakresu prowadzenia gier symulacyjnych. Ważne jest, aby osoba prowadząca potrafiła przygotować uczestników do wcielenia się w role, przeprowadzenia gry w zgodzie z otwartością na nowe doświadczenie oraz by potrafiła dokonać konstruktywnej ewaluacji, która jest ważną częścią każdej gry symulacyjnej.

Uczestnicy zostaną podzieleni na dwie grupy: grupę polską i grupę afrykańską i będą odgrywać osiem ról. Wszyscy będą mieli za zadanie wspólnie zbudować szkołę w Tanzanii.

Gra skonstruowana jest tak, że budowanie szkoły opiera się na ciągłym kontakcie organizacji polskiej ze społecznością tanzańską. Scenariusz tego kontaktu został zaprezentowany poniżej. Dodatkowo, elementami utrudniającymi lub ułatwiającymi ten kontakt będą sytuacje nieprzewidziane, które pojawiać będą się w różnych etapach scenariusza.

Zadaniem osoby prowadzącej jest dostarczanie (poprzez podawanie na kartach) opisów sytuacji nieprzewidzianych tak, aby proces budowania szkoły obfitował w różne konteksty. Osoba prowadząca powinna również czuwać nad przebiegiem całej gry – ułatwiać uczestnikom wejście i wyjście z ról, a także interweniować w sytuacjach odbiegających od ról w grze.

W przygotowaniu do odegrania poszczególnych etapów scenariusza, uczestnikom gry pomogą materiały pomocnicze, zamieszczone na końcu publikacji. Zadaniem prowadzącego jest dostosowanie materiałów do stanu wiedzy grupy; jeśli grupa miała styczność z tematem edukacji rozwojowej/globalnej, wykorzystanie materiałów można ograniczyć w trakcie gry, a uzupełnić nimi podsumowanie.

Aktorzy – role dla 15-25 uczestników

Polska grupa

- przedstawiciele organizacji pozarządowej: departament ds. budownictwa (ok. 3 osób)
- przedstawiciele organizacji pozarządowej: departament ds. edukacji (ok. 3 osób)
- przedstawiciele organizacji pozarządowej: pracownicy administracyjni (ok. 3 osób)
- grupa wspierająca: psycholodzy i antropolodzy (od 1 do 2 osób)

Afrykańska grupa

- rodzice (ok. 3 osób)

- nauczyciele (ok. 3 osób)
- lokalna władza (ok. 3 osób)
- lokalna grupa wspierająca: „pośrednicy kulturowi” (od 1 do 2 osób)

Etapy gry i instrukcje do jej poprowadzenia:

I. Wprowadzenie do tematu.

Czas: 15 minut

Przed rozpoczęciem gry przygotuj uczniów do pracy w tematyce edukacji rozwojowej. Poinformuj, że zajęcia będą dotyczyły pomocy rozwojowej, a konkretnie tworzenia projektów rozwojowych we współpracy krajów globalnej Północy i Południa. Zapytaj uczniów, czy znają tematykę pomocy rozwojowej i co wiedzą na temat krajów rozwijających się. W przygotowaniu do dyskusji wykorzystaj materiały nr 1, 2, 3 i 6.

II. Wprowadzenie do gry. Wcielanie się w role.

Czas: 15 minut

Zaproś uczniów do udziału w grze, która pozwoli im lepiej zrozumieć sens pomocy rozwojowej. Poinformuj uczniów, że gra dotyczyła będzie tworzenia projektu rozwojowego pomiędzy Polską a jednym z krajów globalnego Południa. Podziel klasę na 8 grup. W zależności od liczebności klasy, stwórz kilka grup zróżnicowanych ilościowo i dostosowanych do ról, które za chwilę uczestnicy będą odgrywać.

Poproś uczniów, by potraktowali swe role poważnie i rozdaj każdej z grup instrukcje do odegrania:

- 1) Przedstawiciele organizacji pozarządowej: departament ds. budownictwa (ok. 3 osób)

„Jesteście członkami dużej polskiej organizacji pozarządowej, od kilku lat specjalizującej się w budowie szkół w krajach rozwijających się. Szefem waszej organizacji jest kobieta. Do tej pory budowaliście szkoły w Azji Centralnej i Południowej oraz w Ameryce Łacińskiej. To wasz pierwszy projekt w Afryce. Wiąże się z nim wiele obaw i radości. Znacie lokalny język, bo przeszliście roczny kurs tego języka. Szykujecie się na roczny wyjazd do Tanzanii, gdzie przy użyciu znanych wam technologii i lokalnych materiałów zbudujecie wspólnie z lokalną społecznością szkołę podstawową. Chętnie podzielicie się wasza wiedza na temat budowania. Waszym zadaniem będzie rozpoznanie warunków technicznych potrzebnych do zbudowania szkoły. Jesteście przedstawicielami departamentu ds. budownictwa w waszej organizacji i od was zależy, jak będzie zbudowana szkoła – z jakich materiałów powstanie, czy będzie mieć dostęp do prądu, wody, Internetu. Po przyjeździe musicie odnaleźć lokalnych budowniczych, którzy pomogą wam zbudować szkołę.”

- 2) Przedstawiciele organizacji pozarządowej: departament ds. edukacji (ok. 3 osób)

„Jesteście członkami dużej polskiej organizacji pozarządowej, od kilku lat specjalizującej się w budowie szkół w krajach rozwijających się. Szefem waszej organizacji jest kobieta. Do tej pory budowaliście szkoły w Azji Centralnej i Południowej oraz w Ameryce Łacińskiej. To wasz pierwszy projekt w Afryce. Wiąże się z nim wiele obaw i radości. Znacie lokalny język, bo przeszliście roczny kurs tego języka. Szykujecie się na roczny wyjazd do Tanzanii. Waszym zadaniem będzie przygotowanie programu zajęć szkolnych, we współpracy z lokalnymi nauczycielami. Jesteście przedstawicielami departamentu ds. edukacji w waszej organizacji i od was zależeć będzie, czego uczyć będą nauczyciele w nowo powstałej szkole. Po przyjeździe musicie odnaleźć lokalnych nauczycieli, którzy przekażą wam informacje na temat edukacji w ich kraju i pomogą wam stworzyć program edukacyjny”.

- 3) Przedstawiciele organizacji pozarządowej: pracownicy administracyjni (ok. 3 osób)

„Jesteście członkami dużej polskiej organizacji pozarządowej, od kilku lat specjalizującej się w budowie szkół w krajach rozwijających się. Szefem waszej organizacji jest kobieta. Do tej pory budowaliście szkoły w Azji Centralnej i Południowej oraz w Ameryce Łacińskiej. To wasz pierwszy projekt w Afryce. Wiąże się z nim wiele obaw i radości. Znać lokalny język, bo przeszliście roczny kurs tego języka. Szykujecie się na roczny wyjazd do Tanzanii.

Waszym zadaniem będzie czuwanie nad pozytywnym przebiegiem projektu – jesteście przedstawicielami działu administracji w waszej organizacji i od was zależy, czy projekt będzie realizowany we współpracy ze społecznością lokalną oraz zgodnie z oczekiwaniami fundatora. Po przyjeździe musicie dograć wszystkie szczegóły projektu z lokalną władzą”.

4) Grupa wspierająca: psychologowie i antropologowie (od 1 do 2 osób)

„Jesteście członkami dużej polskiej organizacji pozarządowej, od kilku lat specjalizującej się w budowie szkół w krajach rozwijających się. Szefem waszej organizacji jest kobieta. Do tej pory budowaliście szkoły w Azji Centralnej i Południowej oraz w Ameryce Łacińskiej. To wasz pierwszy projekt w Afryce. Wiąże się z nim wiele obaw i radości. Znać lokalny język, bo przeszliście roczny kurs tego języka. Szykujecie się na roczny wyjazd do Tanzanii.

Waszym zadaniem będzie udzielanie wsparcia psychologicznego i kulturowego – jesteście przedstawicielami działu wsparcia, w skład którego wchodzi psychologowie i antropologowie. Od was zależy jakość nawiązywanego kontaktu waszych współpracowników z lokalną społecznością. Po przyjeździe musicie odnaleźć osoby, które chętnie nawiążą z wami kontakt, tzw. „pośredników kulturowych”.

5) Przedstawiciele lokalnej społeczności: Rodzice (ok. 3 osób)

„Jesteście społecznością lokalną w Tanzanii. Dowiedzieliście się, że do waszego miasteczka przyjedzie grupa z Polski, która będzie chciała zbudować wam szkołę. Nie wiecie dokładnie gdzie leży Polska, ale wiecie, że to kraj europejski. We wsi obok Francuzi budowali szkołę i tam może uczyć się wiele dzieci. Jesteście rodzicami i bardzo zależy wam, aby wasze dzieci również miały możliwość uczenia się, bo wierzycie, że edukacja zapewni im szczęśliwą przyszłość. Gotowi jesteście zbudować szkołę wspólnie z budowniczymi z Europy.”

6) Przedstawiciele lokalnej społeczności: Nauczyciele (ok. 3 osób)

„Jesteście społecznością lokalną w Tanzanii. Dowiedzieliście się, że do waszego miasteczka przyjedzie grupa z Polski, która będzie chciała zbudować wam szkołę. Nie wiecie dokładnie gdzie leży Polska, ale wiecie, że to kraj europejski. We wsi obok Francuzi budowali szkołę i tam może uczyć się wiele dzieci. Jesteście nauczycielami i wiecie, że wasz zawód cieszy cię dużym szacunkiem wśród waszej społeczności. Bardzo zależy wam, aby uczyć w szkole dwóch podstawowych przedmiotów: języka angielskiego i zajęć komputerowych. Nie wiecie do końca, w jaki sposób można nauczać tych przedmiotów, bo nie macie doświadczenia w lektoracie i nie umiecie posługiwać się komputerem. Gotowi jesteście nauczyć się tych niezbędnych umiejętności.”

7) Przedstawiciele lokalnej społeczności: Lokalna władza (ok. 3 osób)

„Jesteście społecznością lokalną w Tanzanii. Dowiedzieliście się, że do waszego miasteczka przyjedzie grupa z Polski, która będzie chciała zbudować wam szkołę. Nie wiecie dokładnie gdzie leży Polska, ale wiecie, że to kraj europejski. We wsi obok Francuzi budowali szkołę i tam może uczyć się wiele dzieci. Jesteście przedstawicielami lokalnej władzy i to od was zależy, czy szkoła w ogóle powstanie. Chcielibyście, aby dzieci uczęszczały do szkoły, ale nie wiecie kto i jak wam tę szkołę zbuduje, dlatego też jesteście trochę nieufni wobec nowych przybyszów. Gotowi jesteście ich poznać.”

8) Przedstawiciele lokalnej społeczności: „pośrednicy kulturowi” (od 1 do 2 osób)

„Jesteście społecznością lokalną w Tanzanii. Dowiedzieliście się, że do waszego miasteczka przyjedzie grupa z Polski, która będzie chciała zbudować wam szkołę. Nie wiecie dokładnie gdzie leży Polska, ale wiecie, że to kraj europejski. We wsi obok Francuzi budowali szkołę i tam może uczyć się wiele dzieci. Jesteście najbardziej wykształconymi przedstawicielami w waszym miasteczku – kształciliście się za granicą i wiecie, ile pożytku przynosi nauka. Jesteście otwarci na kontakty z przybyszami z Europy i chętnie pomożecie im nawiązać kontakty z waszą lokalną społecznością. Od was zależeć będzie, jak te kontakty wpłyną na zbudowanie szkoły.”

Daj uczniom czas na zapoznanie się ze swoimi rolami. Uczestnicy w obu grupach (polskiej i tanzańskiej) powinni przeczytać dokładnie swoje role, ustalić swoje priorytety, spisać zasady, które są dla nich najważniejsze. Dodatkowo, zachęć uczniów do zaaranżowania przestrzeni – mogą stworzyć biuro swojej organizacji lub zbudować miasteczko, w którym mieszkają.

W tej części gry grupa polska i tanzańska pracują oddzielnie – mogą usiąść w dwóch różnych krańcach sali. Chodzi o to, aby grupy poznały się wewnątrz.

Dopytaj uczniów, jak wygląda ich codzienne życie, czym się zajmują i co będą robić w najbliższej przyszłości. Możesz również rozdać materiały pomocnicze – grupa polska może otrzymać materiał na temat organizacji, które zajmują się pomocą rozwojową, a grupa afrykańska może otrzymać materiał na temat Tanzanii.

III. Wyjazd do Afryki

Czas: 60 minut

To najdłuższa i najważniejsza część gry. W trakcie tej części uczestnicy, tuż po przyjeździe do Afryki i oficjalnym powitaniu obu stron, rozpoczną prace – będą mieli za zadanie doprowadzić do zbudowania szkoły. By do tego doszło każda z grup musi zrealizować swoje cele (zawarte w „listach kontrolnych”). W zależności od zadania poszczególne grupy będą się ze sobą kontaktować, nawiązując współpracę, poznając lokalną kulturę i kulturę przybyszy.

a) Nawiązywanie współpracy: spotkanie ze wszystkimi aktorami

Wszyscy Polacy i Tanzańczycy spotykają się na głównym placu w miasteczku. Tam goście oficjalnie przedstawiają swój projekt, a gospodarze ich serdecznie witają. Mowa powitalna Polaków odczytana na głównym placu w miasteczku jest rozpoczęciem gry. Od tego momentu uczestnicy powinni „być w swoich rolach”. Mowę powinien odczytać wybrany spośród pracowników administracji przedstawiciel organizacji pozarządowej:

* sformułowanie „biali europejczycy” użyte w trakcie przemówienia jest użyte świadomie. Osoby mające faktycznie biały kolor skóry powinny jednak pamiętać, że oprócz tego noszą także piętno kolonizatorów. Dla osób z Afryki biały kolor skóry nie będzie neutralny.

„Szanowni Państwo!

W imieniu naszej organizacji chcielibyśmy wszystkich powitać: rodziców, nauczycieli i władzę lokalną a także pośredników kulturowych.

Przyjechaliśmy do was, żeby wspólnie z wami zbudować szkołę. Mamy nadzieję, że projekt ten się powiedzie.

Uważamy, że jako biali europejczycy* winniśmy pomagać wam w rozwoju edukacji w waszym kraju, ponieważ wierzymy, że edukacja jest wartością i każde dziecko powinno mieć do niej dostęp.

W 2000 roku wspólnie z innymi 188 państwami ustaliliśmy Milenijne Cele Rozwoju. Osiem Milenijnych Celów stanowi zobowiązanie społeczności międzynarodowej do redukcji ubóstwa i głodu, zapewnienia równego statusu kobiet i mężczyzn, poprawy stanu zdrowia, poprawy stanu edukacji, walki z AIDS, ochrony środowiska naturalnego a także zbudowania globalnego partnerstwa między narodami na rzecz rozwoju.

Celem naszego pobytu w waszym miasteczku będzie zbudowanie wspólnie z wami szkoły, w której przygotujemy program zajęć. Liczymy na waszą pomoc i otwartość i zapewniamy gotowość do ciężkiej pracy.”

Po mowie powitalnej Polaków powinna zostać odczytana mowa powitalna Tanzańczyków. Mowę powinien przeczytać jeden z przedstawicieli władzy lokalnej:

„Drodzy przyjaciele,

W imieniu naszej lokalnej władzy chcemy podkreślić, że bardzo cieszymy się z waszej pomocy i dziękujemy za zainteresowanie naszym miasteczkiem. Nasze dzieci powinny chodzić do szkoły, bo jest to szansa na lepszą przyszłość. Musimy jednak pamiętać, że dzieci muszą też pracować i szkoła nie jest najważniejszym zajęciem w ich życiu. Dlatego też trzeba stworzyć szkołę, która uwzględni potrzeby dzieci i rodziców.”

Po oficjalnie wygłoszonych mowach wszyscy się przedstawiają, w sposób już mniej formalny, mówią kilka słów o sobie – kim są, skąd przyjechali i co chcą zrobić.

b) Budowanie szkoły (wypełnienie „list kontrolnych”)

Efekt: szkoła jest zbudowana. (Uczniowie nie muszą jej fizycznie budować, ale muszą przedyskutować jej powstanie). Każda grupa otrzymuje zadanie do wykonania. Po ich wykonaniu uznajemy, że szkoła jest zbudowana. Wszystkie zadania są w tabelce („lista kontrolna”). Każda grupa powinna postarać się wypełnić wszystkie pola i zdecydować, co świadczy o stanie wykonania zadania.

Przedstawiciele organizacji pozarządowej: departament ds edukacji

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Sporządzić kontrakt z nauczycielami	
2.	Dowiedzieć się, jakich przedmiotów nauczyciele mogą uczyć w szkole	
3.	Ustalić z nauczycielami przedmioty, sporządzić listę i zastanowić się, czego możemy nauczyć lokalnych nauczycieli	
4.	Rozmawiając z władzą lokalną zbadać stan edukacji przed zbudowaniem szkoły i po jej wybudowaniu, by uświadomić wpływ projektów rozwojowych na poprawę sytuacji	
5.	Ustalić, jak będzie wyglądała nauka, jeśli w klasie będzie 50 dzieci	
6.	Uwzględnić warunki higieny pośród dzieci.	

Instrukcja dla przedstawicieli departamentu ds edukacji: Wypełnijcie listę kontrolną. Pamiętajcie, że jesteście przedstawicielami organizacji pozarządowej, którzy wymagają, żeby była nauka języka angielskiego, a nauczyciele nie znają tego języka i posługują się swahili. Dodatkowo, w skład waszego departamentu wchodzi osoby, które chętnie nauczą lokalną społeczność posługiwania się komputerem. Co zrobicie w tej sytuacji? (podajcie przykłady rozwiązań).

Przedstawiciele organizacji pozarządowej: departament ds budownictwa

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Sporządzić kontrakt z lokalnymi budowniczymi (można ich znaleźć wśród rodziców)	
2.	Dowiedzieć się, z jakich materiałów	

	możemy zbudować szkołę	
3.	Z władzą lokalną ustalić kwestie dostępu do wody, prądu, telefonu i internetu.	
4.	Rozmawiając z władzą lokalną zbadać stan ilości i jakość zbudowanych szkół, by uświadomić wpływ projektów rozwojowych na poprawę sytuacji.	
5.	Ustalić z rodzicami i z pośrednikiem kulturowym, jak będzie wyglądała budowa, jeśli wszyscy będą musieli jechać do swoich krewnych i pracować w polu.	
6.	Uwzględnić warunki bezpieczeństwa podczas budowy.	

Instrukcje dla departamentu budownictwa: Wypełnijcie listę kontrolną. Jako przedstawiciele organizacji pozarządowej chcecie ustalić standardy bezpiecznej pracy na budowie, tymczasem oprócz dorosłych mężczyzn na budowę przychodzą także dzieci. Jak poradzicie sobie z tą sytuacją (podajcie przykłady rozwiązań)

Przedstawiciele organizacji pozarządowej: pracownicy administracyjni

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Sporządzić kontrakt z lokalną władzą.	
2.	Dowiedzieć się od nauczycieli, jaki jest stan szkolnictwa z miasteczku.	
3.	Dowiedzieć się od władzy lokalnej, jakie jest zaplecze techniczne na zbudowanie szkoły.	
4.	Sprawdźcie, jak przebiega praca innych departamentów waszej organizacji.	
5.	Ustalić, jak będzie wyglądało gospodarowanie pieniędzmi otrzymanymi od fundatora.	
6.	Zrobić opis warunków szkolnictwa: mundurki, rola nauczyciela, itp.	

Instrukcje dla pracowników administracyjnych: Wypełnijcie listę kontrolną. Szefem waszej organizacji jest kobieta. Jako pracownicy administracyjni chcecie, aby dzieci mogły uczęszczać do szkoły bez mundurków, ponieważ naraża to rodziców na dodatkowe koszty. Tymczasem lokalna władza ma obowiązek niewpuszczania do szkół dzieci bez mundurków. Jak poradzicie sobie z tą sytuacją? (podajcie przykłady rozwiązań)

Grupa wspierająca: psychologowie i antropolodzy

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Sporządzić kontrakt z lokalnymi pośrednikami kulturowymi.	
2.	Opisać kulturę danej społeczności.	
3.	Zapoznać się z jak największą ilością	

	przedstawicieli lokalnej społeczności.	
4.	Wytłumaczyć kulturę lokalnej społeczności swoim współpracownikom.	
5.	Ustalić, jakie wartości powinny przyświecać pracy z Tanzańczykami.	
6.	Przewidzieć możliwe konflikty między Polakami a Tanzańczykami i inne przeszkody w zbudowaniu szkoły.	

Instrukcje dla psychologów i antropologów: Wypełnijcie listę kontrolną. Jako członkowie grupy wspierającej bardzo chcecie poznać lokalną władzę, ponieważ w waszym odczuciu ułatwi to prace innych departamentów. Jedynymi osobami, z którymi udaje się nawiązać bliższy kontakt są pośrednicy kulturowi. Co zrobicie w tej sytuacji? (podajcie przykłady rozwiązań).

Przedstawiciele lokalnej społeczności: Rodzice

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Porozmawiać ze starszyzną – lokalną władzą i dopytać się, czy wyraża zgodę na budowę szkoły.	
2.	Obserwować grupę budującą.	
3.	Zadawać wiele pytań grupie budującej w trakcie ich pracy, nie związanych z pracą, a z ich życiem rodzinnym	
4.	Przekonać pracowników organizacji, że mundurki są potrzebne, bo zawsze tak było.	
5.	Zaprosić w ramach wdzięczności budowniczych na obiad.	
6.	Przekonać organizację, żeby w szkole były lekcje z nauki komputera.	

Instrukcje dla rodziców: Wypełnijcie listę kontrolną. Zależy wam, aby zaprosić gości na obiad. W tym celu idziecie na bazar, gdzie kupujecie produkty żywnościowe i przygotowujecie posiłek. Goście w tym czasie cały czas czekają na was w domu. Podczas obiadu okazuje się, że wasi nowi przyjaciele, Polacy, bardzo chcą, żeby dzieci mogły uczęszczać do szkoły bez mundurków. Ale dla was strój ten jest bardzo ważny i nie chcecie z niego rezygnować. Polacy nie zgadzają się na to. Co zrobicie w tej sytuacji? (podajcie przykłady rozwiązań).

Przedstawiciele lokalnej społeczności: Nauczyciele

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Zaprosić członków departamentu ds edukacji na obiad do siebie.	
2.	Opowiedzieć o swojej rodzinie nowym polskim przyjaciołom.	
3.	Zapytać się o nowe komputery nowych polskich przyjaciół.	

4.	Pokazać okolicę miasteczka, zabrać gości na spacer.	
5.	Ustalić z organizacją, jak będzie wyglądała nauka dzieci.	
6.	Zastanowić się, czy będą potrzebne jakieś książki do nauki.	

Instrukcje dla nauczycieli: Wypełnijcie listę kontrolną. Jako nauczyciele piastujecie ważny społecznie zawód. Nie znacie języka angielskiego, ale bardzo chcielibyście się go nauczyć. Wszyscy wokół was szanują i z tego powodu czujecie się w obowiązku, aby pokazać gościom to, co macie. Nie śpiesząc się zapraszacie ich na kolejne obiady i spacer, ale widać, że Polacy są z tego niezadowoleni i chcą konkretnych waszej pracy. Macie wrażenie, że lekceważą was. Co zrobicie w takiej sytuacji? (podajcie przykłady rozwiązań).

Przedstawiciele lokalnej społeczności: Lokalna władza

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Porozmawiać z najważniejszym pracownikiem nowo poznanej organizacji.	
2.	Dowiedzieć się, jakie są intencje nowych przybyszów.	
3.	Zapytać się organizacji, czy można przeszkolić nauczycieli z naszego miasteczka.	
4.	Dowiedzieć się od pośredników kulturowych, czy Polacy nie chcą nas oszukać.	
5.	Wy tłumaczyć białym, że dzieci muszą pracować.	
6.	Podziękować za współpracę i zaprosić na wspólny obiad.	

Instrukcje dla lokalnej władzy: Wypełnijcie listę kontrolną. Jako lokalna władza, macie obowiązek nie zgadzać się na wpuszczanie do szkoły uczniów bez mundurków. Chcecie porozmawiać z szefem organizacji, po czym okazuje się, że jest to młoda kobieta. Nie chcecie spotkać się ani z nią ani z psychologami i antropologami. Dziwi was fakt, że kobiety słuchają się dorośli mężczyźni. Jesteście nieufni wobec takiego zachowania i odsyłacie wszystkich białych do waszych pośredników kulturowych. Biali tymczasem bardzo chcą od was konkretnych ustaleń. Co zrobicie w takiej sytuacji? (podajcie przykłady rozwiązań).

Przedstawiciele lokalnej społeczności: pośrednicy kulturowi

	Zadanie	Stan wykonania
1.	Opowiedzieć o swojej edukacji w Wielkiej Brytanii.	
2.	Zaprosić gości na obiad.	
3.	Przedstawić swoją rodzinę gościom.	
4.	Opowiedzieć o Tanzanii nowym przybyszom.	
5.	Porozmawiać z lokalną władzą na temat ich akceptacji całej budowy	

	szkoły.	
6.	Opowiedzieć o tym, jak ważna jest edukacja dla wszystkich.	

Przykład zadania: Chętnie opowiecie o swojej rodzinie, o swoim kraju i kulturze nowym przyjaciołom w trakcie obiadu. Wcześniej wyjaśnijcie, że musicie zrobić zakupy na pobliskim bazarze i nie będzie was 2 godziny. Podczas obiadu widzicie, że Polacy są trochę zniecierpliwieni, ale słuchają was z zaciekawieniem i równie chętnie robią zdjęcia. Wasi rodacy chcą pobierać opłaty za te zdjęcia, co trochę was zawstydza, ale wiecie, że jest to normalne zachowanie w stosunku do białego. Co zrobicie w tej sytuacji? (podajcie przykłady rozwiązań).

*) W trakcie wypełniania „list kontrolnych”:

Jeśli grupy szybko rozwiążą swoje zadania, można w trakcie gry zwiększyć poziom trudności poprzez dodawanie sytuacji nieprzewidzianych. Zadaniem prowadzącego jest więc obserwowanie uczestników i w razie czego „podrzucanie” kilku nowych sytuacji do rozwiązania/zastanowienia się. Sytuacje te rozdaje się jednocześnie Polakom i Tanzańczykom, dając chwilę czasu na przygotowanie się do odegrania danej sytuacji. W ramach przygotowań, uczniowie mogą opisać ich oczekiwania (np. że chcą najsmaczniejszy tłuszczyk dać gościom), a następnie mogą odegrać to przed resztą aktorów. Jeśli grupom uda się dojść do jakiegoś rozwiązania, to wracają do zadania budowania szkoły.

Oto przykłady nieprzewidzianych sytuacji:

– **Jedzenie w gościach -**

1. Dla Polaków: Zostaliście zaproszeni na obiad do gospodarzy. Siedzicie wśród mężczyzn-gospodarzy i tylko wśród kobiet z waszej organizacji. Inne kobiety pozostają obok. Co zrobicie w takiej sytuacji?

2. Dla Tanzańczyków: jak to zwykle bywa podczas odwiedzin, wasze kobiety nie siadają z wami przy stole. Dziwicie się, że białe kobiety nie chcą pozostać w świecie kobiet i siadają z wami do stołu, a co więcej, są zdziwione, że wasze kobiety nie siedzą z wami. Co zrobicie w takiej sytuacji?

– **Jedzenie w gościach -**

1. Dla Polaków: Gospodarze stawiają wspólną michę na podłodze. Jedzenie będzie jedzone rękoma. Okazuje się, że gospodarze biorą kawałki mięsa w ręce, oddzielają od nich tłuszcz i podają do zjedzenia gościom. Co zrobicie w takiej sytuacji?

2. Dla Tanzańczyków: Jesteście bardzo szczęśliwi, że możecie ugościć Europejczyków w swoim domu. Z wdzięczności oddajecie im najlepsze, najbardziej tłuste kawałki mięsa. Widzicie, że goście są tym zaskoczeni. Co zrobicie w takiej sytuacji?

– **Wódka przywieziona z Polski –**

1. Dla Polaków: podczas pierwszego spotkania chcecie poczęstować nowych przyjaciół tradycyjnym polskim alkoholem. Okazuje się, że to są muzułmanie, ale nie przeszkadza im to, że nie powinni pić. Co zrobicie w tej sytuacji?

2. Dla Tanzańczyków: jesteście jednymi z muzułmańskich mieszkańców waszego miasteczka. Podczas pierwszego spotkania z gośćmi otrzymujecie od nich prezent w postaci bardzo mocnego alkoholu. Jako muzułmanie nie powinniście pić, ale wierzycie, że Allah wam tym razem wybaczy i chcecie skosztować trunku, informując o waszej religii gości. Tymczasem goście zaczynają się wahać, czy was poczęstować. Co zrobicie w takiej sytuacji?

– **Łapówki -**

1. Dla Polaków: Lokalni budowniczcy nie chcą podłączyć wam drugiego modemu w szkole; mówią, że nie mają zgody, brak im kabli, ciągle znajdują jakieś wymówki. Zrobią to za około pół roku. Jednocześnie na boku dowiadujecie się, że gdybyście im zapłacili, to „da się przyspieszyć procedurę”. Co zrobicie w takiej sytuacji?

2. Dla Tanzańczyków: Jako budowniczcy wiecie, że od was zależy zamontowanie drugiego modemu w szkole. Jesteście również przekonani, że każdy biały człowiek jest bogaty, więc

chcecie otrzymać dodatkową opłatę za zamontowanie kabli. Polacy nie zgadzają się, więc mówicie, że nie macie zgody na jeszcze jeden modem, że brakuje wam kabli. Widzicie, że Polacy zaczynają denerwować się. Co zrobicie w takiej sytuacji?

– **Problemy projektowe:**

1. Dla Polaków: Wasi nowi przyjaciele oprowadzają was po miasteczku, poznajecie ich rodziny, poznajcie cały system edukacji i szkolnictwa. W miarę jak wasza wiedza na temat obecnej sytuacji w Tanzanii powiększa się, rodzi się w was przekonanie, że nadal jest jeszcze dużo do zrobienia i wasz projekt nie jest w stanie zaradzić wielu problemom, na które napotykać. Co więcej dociera do was poczucie winy, ponieważ czujecie, że wiele z tych afrykańskich problemów zostało spowodowanych przez działanie białego człowieka. Widzicie, że wasi czarni przyjaciele też to rozumieją i korzystają z tego – na przykład poprzez małą motywację do pracy, bo wiedzą, że i tak wy wszystko zrobicie. Jak poradzicie sobie z taką sytuacją?

2. Dla Tanzańczyków: Wasi nowi przyjaciele chcą od was konkretnych projektowych, chcą szybkich efektów waszej pracy, konkretnych ustaleń, zaplanowanych spotkań. Tymczasem wam się nie spieszy, bo zawsze wszystko było tak samo i nic się nie zmienia. Co więcej wiecie, że projektów rozwojowych będzie dużo i że zawsze będzie można na nich jakoś zarobić, więc nie skupiacie się na tym jednym konkretnym. Nie rozumiecie frustracji Polaków i nie wiecie o co im chodzi. Jak poradzicie sobie z taką sytuacją?

Daj tyle czasu uczestnikom na budowanie szkoły, ile będą go potrzebowali. Optymalny czas na tę część wynosi 60 minut – w tym czasie uczniowie powinni poczuć pasję i trud przygotowywania, realizacji projektu. Następnie można przejść do podsumowania projektu.

*) Konferencja podsumowująca projekt pomocy rozwojowej po wyjeździe z Afryki i przyjeździe do Polski.

Jest to dodatkowy element scenariusza gry. Jeżeli grupy szybko wypełnią listy kontrolne i rozwiążą zadania, można poprosić uczestników o przygotowanie podsumowującej projekt konferencji. Poproś wszystkie grupy, aby wspólnie przygotowały konferencję podsumowującą.

Cel konferencji:

- przekazanie swoich doświadczeń na temat realizacji projektu z pomocy rozwojowej w Afryce
- przekazanie informacji, że nie da się ustalić zasad udzielania pomocy rozwojowej, bo każdy projekt ma swoje realia
- zaproszenie gości z Afryki i zaprezentowanie ich doświadczeń ze współpracy rozwojowej
- próba stworzenia zasad dobrego projektu pomocy rozwojowej i zaprezentowanie ich.

Niech każda z grup przedstawi się i wyniki swoich działań. Podczas tej konferencji grupy mogą podzielić się swoimi wrażeniami na temat wypełniania „list kontrolnych”. Można również poprosić uczestników o stworzenie zasad „Projektu rozwojowego przyjaznego współpracy” – w realizacji tego zadania pomocny może być materiał nr7.

IV. Zakończenie i podsumowanie gry.

Czas: 30 minut

a) Wychodzenie z ról.

Zakończ grę i poproś uczestników, by wygodnie usiedli i zaprosz ich do rozmowy. Ta część ewaluacji poświęcona będzie wychodzeniu z ról i podsumowaniu tego, co wydarzyło się podczas odgrywania. „Odczarowanie” i wychodzenie z roli to ważny element podsumowania gry.

Pytania do ewaluacji:

- Czy udało się zbudować szkołę? Dlaczego tak, dlaczego nie?
- Łatwo czy trudno było zbudować szkołę?
- Z czym były największe problemy? Dlaczego?
- Jak się czujesz?
- Jak czujesz się teraz, a jak czułeś się w trakcie gry?

- Jakie emocje pojawiały się podczas różnych etapów gry? (Można odwoływać się do odegranych sytuacji i tego, co się przydarzyło uczniom)

Pozwól uczniom wypowiedzieć swoje opinie i opowiedzieć o swoich odczuciach. Następnie zakończ grę: niech uczniowie usiądą wygodnie, zrelaksują się i wyrzucą wszystkie niepotrzebne materiały z gry w jeden kąt. Poproś każdego, by wypowiedział zdanie:

„Nie jestem (rola, którą ktoś odgrywał) i jestem (prawdziwe imię)”. Np. „Nie jestem pośrednikiem kulturowym w tanzańskim miasteczku, jestem uczniem liceum i mam na imię Adam”.

b) Podsumowanie doświadczenia.

W tej części porozmawiaj z uczniami na temat ich myśli i opinii dotyczących gry. Pytania pomocnicze:

- Jak podobała wam się ta gra?
- Czy nauczyliście się czegoś?
- Co podobało się wam najbardziej i najmniej w tej grze?
- Czego dowiedzieliście się o projektach pomocy rozwojowej?
- Czy myślicie, że projekty te wyglądają tak samo w prawdziwym życiu? Co może się różnić?

Pytaniami dotyczącymi realnych sytuacji przejdź do podsumowania tematyki warsztatu.

V. Podsumowanie tematyki, ewaluacja warsztatu.

Czas: 15 minut

Dopytaj uczniów, czy coś podczas gry było dla nich niezrozumiałe. Wyjaśnij podstawowe pojęcia z zakresy pomocy rozwojowej. Możesz przeprowadzić mini wykład na temat sytuacji szkolnictwa w Tanzanii. Jest to również miejsce na wyjaśnienie wszelkich wątpliwości związanych z realizacją projektów rozwojowych. Wsparciem w dostarczeniu wiedzy uczniom posłużyć mogą materiały do gry.

Co uczniowie mogą zrobić sami:

Na zakończenie warsztatu możesz zaproponować działania, które uczniowie mogą zrealizować jako kontynuację pracy w temacie pomocy rozwojowej. Oto przykłady działań:

- znaleźć rzeczywiste źródła finansowania projektów pomocy rozwojowej
- wymyślić własny projekt
- przeprowadzić akcję informacyjną nt pomocy rozwojowej w swojej szkole

Bibliografia

Polska pomoc rozwojowa. Niezależne badania przeprowadzone przez organizacje pozarządowe, Grupa Zagranica, Warszawa 2007.

Polska współpraca na rzecz rozwoju. Raport roczny 2006. ministerstwo Spraw Zagranicznych, Departament Współpracy Rozwojowej, Warszawa 2007.

Easterley William, *The White Man's Burden*, Oxford University Press, Oxford 2006.

Degnbol-Martinussen John, Engberg-Pedersen Poul, *Aid – Understanding International Development Cooperation*, Zed Books Ltd, London-New York 2003.

Rehls Norbert, *Podróżuj bezpiecznie: poradnik dla podróżujących po świecie*, Diagnostics Poland, Poznań 2001.

Vorbrich Ryszard, „Mówić” czy „słuchać”. *Bariery kulturowe a programy pomocowe i rozwojowe w krajach Trzeciego Świata*, [w:] *Annales Missiologici Posnanienses*, tom 15, 2006.

Konsultacje merytoryczne

Autorki składają serdeczne podziękowania za wsparcie merytoryczne w zakresie pomocy rozwojowej, które przyczyniło się do obecnego kształtu gry. Dziękujemy ekspertom i praktykom działającym na polu edukacji, współpracy i pomocy rozwojowej za cenne uwagi dotyczące sytuacji w krajach globalnego Południa i stanu pomocy rozwojowej na świecie. Podziękowania składamy Agnieszce Mikulskiej (autorce części poświęconej Tanzanii i szkolnictwie w tym kraju) oraz osobom, które udzieliły nam cennych komentarzy: Magdzie

Gawinek Lopez-Rodriguez, Gabrieli Lipskiej, Monice Matus, Michałowi Głuszkowi i Kordianowi Kochanowiczowi.